

22.33x30.5	1	16	עמוד	מצב הרוח	19/09/2025	95421737-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונות - 80790						

בין כסה לעשור: עם ישראל מחזיר חוב ענק לחוזה המדינה הראשון :

פולישוק

מנחם רהט

בין כסה לעשור: עם ישראל מחזיר חוב ענק לחוזה המדינה הראשון

147 שנה אחר הסתלקות הרב יהודה אלקלעי, שחזה את שיבת ציון וגם את השואה, יתקיים לראשונה ביום ה'ארציט' שלו על קברו בהר הזיתים טקס אזכרה לאומי ציבורי

שהעיד על עצמו ביומניו עד כמה ליבו נשבר מול צרת היהודים, עלבונם ושפלותם.

5 הרב פרופ' יצחק קראוס מאוניברסיטת בר אילן, החוקר את הגותו ודרכו של הרב מזמלין אל הרעיון הציוני, אומר כי הרב אלקלעי היה הראשון שהבין את מה שלא הבינו מנהיגים יהודיים אחרים בזמנו - שאין פתרון קיומי ו/או רוחני לעם היהודי בגלות, אלא במימוש רעיון שיבת ציון.

הרב פרופ' קראוס מציין כי הרעיון של הרב אלקלעי לא נקלט היטב בציבור היהודי דאז. הן החרדים והן היהודים שהסירו מעל עצמם עול תורה, דחו את השקפתו הציונית. הרב אלקלעי בז לאלה גם אלה: "ובעונותינו הרבנים נתפרדה אגודת ישראל לשני גוים חדשים גם ישנים, אוהבי חירות [מאמצי המודרנה] ושונאי חירות [כך כינה את החרדים שדגלו בצפייה בפסיכית לגאולה, וראה בהם מתנגדי הגאולה], השונאים גם את גאולת ישראל והחירות המיועדת מפי הנביאים ורבותינו ז"ל, חירות על הלוחות".

הרב פרופ' קראוס, סיכם את מחקריו לגבי הר"י אלקלעי בגליון 'סגולה' (8.2024): "הרב אלקלעי תפס את השיבה לארץ ישראל לא רק כמעשה פוליטי אלא כמצווה דתית והקפיד לנסח דבריו בסגנון תורני: 'התשובה הכללית, אין מעכבין אותה אלא שני דברים בלבד, רישיון מלכי הארץ והוצאות הדרך', ומכאן שיש לפעול להשגת שני יעדים אלה.

6 איך? הרב אלקלעי: "שיקבצו ראשי קהילות ישראל באגודה אחת ובעצה אחת לבקש בקשתם הכללית מאת מלכי הארץ בעד עמנו וערי א-לוהינו להשיבנו אל נחת אבותינו... כי תשובתנו [=שיבתנו] אל הארץ תהיה דרך שיקבצו ישראל אסיפה אחת... והם ישימו ראש אחד - הוא המשיח בן יוסף, ראש האסיפה להשגת על ענייני האסיפה, לקרב התועלת ולהרחיק הנזק".

האם ניבא במלים אלה, בבלי מודע, על צמיחתו של הרצל והיותו משיח בן יוסף, שלפי המסורת אמור להקדים את בואו של משיח בן דוד, שאמור לסלול את דרך גאולת ישראל? הרי העובדות הן, שהיה זה הרצל אשר יזם, זימן והנהיג את 'האסיפה' היהודית הראשונה בבאזל ב-1897. האם ניבא בלא יודעין אודותיו? לאלוקים פתרונים.

7 ועד שתפתר חידה זו, עם בואו של משיח צדקנו, מוזמן הציבור הרחב לחלוק בין כסה לעשור את הכבוד הראוי למי שהיה ראשון פורצי הדרך העולה בית אל - לשיבת ציון, לקיבוץ גלויות ולהקמת המדינה.

הרב אלקלעי ואשתו הרבנית אסתר בדרנס ארצה, נשעברו בווינה ב-1874

4 הציבור הרחב מוזמן. ההגעה והכניסה אינם מחייבים רישום מוקדם. בפירסום של ההסתדרות הציונית צוין כי חניה לבאים אפשרית על כביש ירושלים-יריחו. אני הגעתי לשם ממש לפני פחות מחודש בתחבורה ציבורית: אוטובוס קו 1 עד לכניסה לרחוב המוביל לשער האריות של העיר העתיקה, ומשם הליכה רגלית קצרה בכביש היורד אל ים המלח. כעבור כ-200 מ' פונים שמאלה בכביש האספלט שבין שתי כנסיות. כעבור כ-300 מ' במעלה הכביש פונים ימינה ומעפילים רגלי בכביש התלול, עד שמגיעים לשלט ירקרק מחוק למחצה, המעיד כי הגעת לחלקה הספרדית של הר הזיתים. זהו, הגעת החלקה משמאלך.

כל הכבוד להסתדרות הציונית על היוזמה המבורכת. אבל זו חלקית בלבד. ראוי היה ר"י אלקלעי לטקס אזכרה ממלכתי מכובד בהשתתפות שועי המדינה ובראשם הנשיא וראש הממשלה, כיאה למי שייסד את חזון המדינה היהודית בת זמננו. ככלות הכול, אלמלא חזונו של הרב אלקלעי, ספק אם היה קם חוזה המדינה בנימין זאב הרצל, לפעול לכינוסו של עם ישראל בארצו. אגב, לימים הסתבר, שלא מן הנמנע שהרצל שאב את תפיסתו הציונית מחידוש של הר"י אלקלעי עצמו, דרך סבו ר' שמעון הרצל, שהיה גבאי ראשי ובעל תוקע בבית מדרשו של הר"י אלקלעי בזמליו. מותר להעריך שהסבא שבוודאי הושפע ממשנתו הציונית של ר"י אלקלעי, השמיע רעיונות אלה של שיבת ישראל לארצו, באזני הנכד בנימין זאב,

1 מיד לאחר ראש השנה, תחזיר מדינת ישראל, באיחור של יותר מ-150 שנה, חוב כבד שנוצר עוד לפני כינונה, ומעולם לא נפרע. זהו החוב האבוד שחבה המדינה לאיש הנשכח ביותר בתולדותיה: חוזה המדינה הראשון, שקדם להרצל וחולל מהפכה רבתי בתפיסה היהודית של מושג התשובה, עד כדי הפיכת מושג התשובה למשימה לאומית שעניינה שיבת עם ישראל לארץ הקודש. זהו הרב יהודה אלקלעי זצ"ל, שהלך לעולמו לפני 147 שנה בדיוק, ב-ד' בתשרי תרל"ט.

הרב אלקלעי הקדים, מבחינה מדינית, את זמנו. הוא התריע 75 שנה בדיוק לפני חורבן גולת אירופה ו-32 שנה לפני התכנסות הקונגרס הראשון בבאזל, על חובת עם ישראל לנטוש את הגולה הארוכה. בדיוקנות מצמררת הוא הזהיר בשנת ת"ר (1840) שנוצר חלון הזדמנויות של מאה שנה לנטישת הגלות. והזהיר, שאם יתעקש עם ישראל להישאר בגלותו, כי אז יקום עליהם "מלך שגזירותיו קשות ורעות ומחזירן בעל כורחם שלא בטובתם ביד חזקה, בעירום ובחוסר כל, כמו שאירע לאבותינו מגורשי ספרד". מלחמת העולם השנייה פרצה כידוע מאה שנה בדיוק לאחר מכן, בשנת ת"ש.

2 אבל גדולתו הענקית של הר"י אלקלעי היתה בחידושו המהפכני: לבד מן התשובה הפרטית, שכל יהודי מחוייב אישית בה, קיים ביהדות עוד סוג של תשובה - תשובה כללית, כמובטח בפרשת השבוע ניצבים: "וְשָׁב ה' אֶל-אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ וְרַחֲמֶיךָ וְשָׁב וְקִבְּצָה מִכָּל הָעַמִּים". הר"י אלקלעי גם נשען בתיוזה שלו על המשמעות המילולית של המלה: "שהרי תיבת 'תשובה', הוראתה הראשונה היא, שישבו האדם אל המקום אשר יצא משם, כמו וְתִשָּׁבְתוּ הָרַמָּתָה כִּי שָׁם בָּיתוֹ... והתשובה הכללית היא שנושב אל הארץ אשר יצאנו משם, כי היא בית חיינו".

3 ועל אף היותו החוזה הראשון של שיבת ציון וקיבוץ הגלויות בארץ הקודש, נשכח משום מה שמו ואבד זכרו. הכבוד הראוי לחוזה המדינה הראשון - לא ניתן לו.

עד שקם עכשיו יעקב חגואל, יו"ר ההסתדרות הציונית (שגם אותה חזר הר"י אלקלעי וכינה אותה 'האסיפה' של נציגי קהילות ישראל מכל התפוצות) ואירגן כנס אזכרה ראשון על קברו בהר הזיתים, לציון ה'ארציט' ה-147 של הציוני הראשון. זו תתקיים ביום א' שלאחר שבת שובה, בשעה 11 לפנה"צ, ובה יכבדו את זכרו אישי ציבור ובראשם יעקב חגואל, שהסיר סוף סוף את חרפת השכחה מזכרו של הר"י אלקלעי.